

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 2(25)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2010

УДК 330-339;321.7;159.9
ББК 65.9(4УКР)29-2я43
М58

Редакційна колегія

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф. — головний редактор
Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник головного редактора
Саввич І. Г., канд. філол. наук — відповідальний редактор

Економічні науки

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., Дахно І. І., д-р екон. наук, проф., Дмитренко Г. А., д-р екон. наук, проф., Куроченко О. В., д-р екон. наук, проф., Піла В. І., д-р екон. наук, проф., Радзівеський О. І., д-р екон. наук, Федоренко В. Г., д-р екон. наук, проф., Шостак Л. Б., д-р екон. наук, проф., Швець В. Я., д-р екон. наук, проф., Баєва О. В., д-р біол. наук, проф.

Політичні науки

Антонюк О. В., д-р політ. наук, проф., Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., Бідзюра І. П., д-р політ. наук, Варзар І. М., д-р політ. наук, проф., Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф., Гончаренко О. М., д-р іст. наук, Піляєв І. С., д-р політ. наук, Хижняк І. А., д-р іст. наук, проф., Шуба О. В., д-р політ. наук, проф.

Психологічні науки

Балл Г. А., д-р психол. наук, проф., Лігоцький А. О., д-р пед. наук, проф., Ложкін Г. В., д-р психол. наук, проф., Приходько Ю. О., д-р психол. наук, проф., Синьов В. М., д-р пед. наук, проф., Чернуха Н. М., д-р пед. наук, проф., Чуприков А. П., д-р мед. наук, проф.

Юридичні науки

Александров Ю. В., канд. юрид. наук, проф., Ануфрієв М. І., канд. юрид. наук, проф., Бородін І. Л., д-р юрид. наук, проф., Бандурка О. О., д-р юрид. наук, проф., Корнієнко М. І., канд. юрид. наук, проф., Марчук В. М., д-р юрид. наук, проф., Подоляка А. М., д-р юрид. наук, Юлдашев О. Х., д-р юрид. наук

Рекомендовано до друку Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 1 від 27 січня 2010 р.)

Міжрегіональна Академія управління персоналом.

Наукові праці МАУП / Редкол.: В. Б. Захожай (голов. ред.) та ін. — К. : МАУП, 2001. — Вип. 1. —

К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. — Вип. 2(25). — 270 с.: іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику наукових праць публікуються статті науковців, які займаються проблемами розвитку економіки, політології, психології і права.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, кого цікавить розвиток науки в Україні.

Збірник “Наукові праці МАУП” зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (свідоцтво від 11.04.02 за № 6048, серія КВ) як наукове видання, в якому висвітлюються результати наукових досліджень в галузях економіки, політології, соціології, психології, права, матеріалів наукових конференцій.

Вищою атестаційною комісією України “Наукові праці МАУП” визнано як фахове видання з економічних і психологічних наук (за постановою Президії ВАК України № 1-05/6 від 14 червня 2007 р.).

ББК 65.9(4УКР)29-2я43

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2010
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2010

Безсмертний А. В. Взаємозв'язок політичної, світоглядної, моральної та правової культури	147
---	-----

Доброва О. В. Ознаки сучасного політичного процесу в Україні	154
---	-----

Стельникович А. С. Конституція України та практична ідея становлення соціально-правової держави	157
--	-----

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ	162
---------------------------------	-----

Шконда В. В., Кальянов А. В. Компетентнісно орієнтований підхід до підготовки майбутніх фахівців	162
---	-----

Сидорук О. О. Методи психологічного впливу на особистість у правоохоронній діяльності	167
--	-----

Леоненко Н. О. Суб'єктивні уявлення студентів про професійну підготовку та психологічні умови і чинники сформованості професійно значущих якостей у майбутніх медичних психологів	173
--	-----

Николин І. М. Чинники формування ідентичності в процесі професійного становлення особистості	180
---	-----

ЮРИДИЧНІ НАУКИ	185
-----------------------------	-----

Юлдашев О. Х., Курко М. Н. Методологічні засади вдосконалення адміністративно-правового забезпечення державного управління (на прикладі сфери інноваційного розвитку)	185
--	-----

Пантюхін В. О. Концептуальний підхід до розвитку кадрового потенціалу в сучасній Україні	191
---	-----

Дорошев А. О. Проблемні аспекти забезпечення інформаційної безпеки держави	194
---	-----

Ткаліч А. О. Роль омбудсмена в системі захисту прав людини і громадянина	199
---	-----

Мигалевич В. В. Розуміння корупції як передумова її подолання	204
--	-----

Дукоскі С. М. Міжнародно-правові зобов'язання Республіки Болгарія у сфері захисту права на свободу совісті та віросповідання	209
--	-----

Котеньова О. В. Порядок розрахунку штрафних санкцій за порушення правил здійснення господарювання	214
---	-----

Куртакова А. О. Соціальне партнерство: об'єктивні передумови виникнення соціального партнерства, теоретичні аспекти соціального партнерства	219
--	-----

Ібрагімов Абіл Самаддін оглы Правові засади Європейського Союзу в соціальній сфері	225
---	-----

Вихристюк О. С. Нормативно-правове забезпечення регулювання економічної безпеки підприємств	231
---	-----

Корона С. О. Правові та організаційні засади системи державного управління у забезпеченні економічної безпеки і запобіганні економічній злочинності	237
---	-----

Мурашкіна Т. А. Парламентські аналітичні служби в інформаційному забезпеченні законодавчого процесу	244
---	-----

Коломієць О. А. Правова культура в житті українського суспільства на сучасному етапі	250
---	-----

Гавриленко Ю. М. Становлення українського трудового права: історичний аспект	254
---	-----

Абдуллаев Самир Айдын оглы Современный международно-правовой статус Каспийского моря	259
---	-----

Відомості про авторів	266
------------------------------------	-----

ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ І ЗАПОБІГАННІ ЕКОНОМІЧНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Наукові праці МАУП, 2010, вип. 2(25), с. 237–243

Розглядаються важливі принципи державного забезпечення економічної безпеки. Вказуються шляхи вдосконалювання відповідної правової бази в Україні.

Розбудова, самозбереження і прогресивний розвиток України як суверенної держави є неможливим без проведення цілеспрямованої політики щодо захисту її національних інтересів, забезпечення національної безпеки в цілому і в сфері економіки зокрема.

Тому одночасно з формуванням інститутів державності в Україні розпочався активний процес теоретичного осмислення і наукового опрацювання національної економічної безпеки як явища сучасного державно-політичного життя, підготовки і прийняття відповідних рішень і документів у цій сфері. Ефективно працююча правова система є певною мірою продуктом наукових досліджень і практики. Якщо встановлюється адекватний процес сходження від абстракції — категорій державного управління щодо забезпечення національної економічної безпеки — до законів та нормативних стандартів у кодексах України, то дія правової системи підтримується на певному рівні стабільності [1].

З позицій економічної науки можна стверджувати, що фундаментальною причиною кризових явищ в економіці України є недосконалість правових актів або їх відсутність.

У перехідний період закони взагалі характеризуються нестабільністю (тому що їх дія залежить від економічної ситуації у державі) та мають перехідні властивості. Тому, у так званих перехідних законах строк чинності дуже короткий. Вони є неефективними в результаті існуючих протиріч у формуванні правової бази в процесі побудови демократичної держави.

Правове регулювання економіки полягає в упорядкуванні взаємодії та захисті інтересів його учасників шляхом встановлення певних

правил, критеріїв і стандартів. Загальні правила, критерії і стандарти є обов'язковими без винятку для всіх учасників ринку. Порушення правил, критеріїв або стандартів з боку окремих учасників створює загрозу для існуючого порядку на ринку, а відтак зачіпає інтереси всіх учасників [2, 33].

При розгляді істотних характеристик правового регулювання потрібно враховувати два аспекти: будь-яке правове регулювання може розглядатися формально (право, як регулятор) й змістовно (інтереси яких груп або прошарків суспільства цей регулятор обслуговує). Правове регулювання виконує певні функції, що являють собою основні напрями правового впливу та відбивають роль права в упорядкуванні суспільних відносин. Функції права частіше розглядаються у двох площинах: спеціально-юридичній та загально-соціальній [3].

На спеціально-юридичному рівні право виконує регулятивну (розвиток суспільних відносин) та охоронну функції. Регулятивна функція має первинне значення, тому що стимулює найцінніші правові відносини в суспільстві до розвитку. Таку функцію найчастіше забезпечують правові стимули — заохочення, пільги, дозволи, рекомендації та ін. Охоронна функція здійснюється з використанням правових обмежень — заборон, заборони, покарання. Ця функція вторинна і покликана забезпечувати регулятивну функцію, тому що охорона та захист починають діяти лише в разі порушення тих чи інших соціальних зв'язків або при виникненні перешкод [4, 30]. Для їх подолання саме й виникає необхідність у використанні правових обмежень. До загальносоціальних

функцій належать економічні, політичні, виховні, комунікативні тощо.

Традиційно правове регулювання забезпечення національної безпеки здійснюється за допомогою трьох типів правових норм: міжнародних, національних, а також інституційних. В основі поділу на типи лежать відмінності в порядку прийняття відповідних норм. Особливістю міжнародного правового регулювання є те, що воно виникає внаслідок реалізації волі держав, які у правовому контексті є рівноправними і незалежними одна від одної. Міжнародно-правові угоди укладаються державами на добровільній основі. Міжнародно-правове регулювання здійснюється в основному двома способами: у межах окремих міжнародних договорів і в межах міжнародних організацій [2].

У зв'язку з вирішенням питання щодо вступу до Ради Європи в Україні більш активно розпочалося здійснення відповідних заходів щодо запровадження у вітчизняному законодавстві положень основних європейських міжнародних правових актів [5]. Так, 16 січня 1998 р. Україна підписала Європейську конвенцію "Про взаємодопомогу у кримінальних справах", укладену європейськими країнами ще 20 квітня 1959 р., що розширило можливості правоохоронних органів із захисту прав і свобод громадян України. Крім того, в Конституції України зазначено, що норми міжнародного права і міжнародні договори України є складовою її правової системи [6, 3].

Національне правове регулювання здійснюється державою відповідно до нормативних актів держави, які встановлюють повноваження, права й обов'язки тих або інших державних органів. Сукупність таких актів має ієрархічну будову. Найвище місце в цій сукупності посідає Конституція [6, 3]. Усі інші нормативні акти такого роду мають відповідати (не суперечити) Конституції.

Про державний захист прав і свобод громадян чітко говориться у розділі II Конституції України. Для забезпечення національної безпеки в державі діють правоохоронні органи, які створюються, функціонують і розвиваються разом з державою, виконуючи її правоохоронну функцію. Тому держава реалізує свої владні повноваження через відповідні державні органи, які й видають нормативні акти в межах своїх повноважень.

Головними функціями національного правового регулювання економіки є:

- виконання відповідних до визначених цілей повноважень з боку державних органів;

- здійснення цими органами регулятивної функції у межах визначеної їм компетенції;
- видання нормативних актів, забезпечення їх застосування, здійснення контролю за виконанням актів тощо.

Із законодавчого регулювання впливають елементи інфраструктури, хоча кожний з цих елементів має окреме функціональне навантаження.

Одним з елементів структури безпеки ринку є правозастосування, тобто здійснення відповідних заходів щодо протидії та запобігання правопорушенням законодавства у сфері економіки шляхом застосування різноманітних санкцій.

Однією із закономірностей розвитку засобів державного управління забезпечення національної економічної безпеки є переміщення уваги з розвитку функцій контролю та нагляду в бік розвитку засобів безпеки ринку. Відмінність останніх виявляється у необхідності якісного збільшення аналітичних функцій органів щодо регулювання, їх прогностичних та моніторингових можливостей, правозастосовних функцій, які, маючи у собі позитивний потенціал функцій контролю та нагляду, повинні значно збільшувати їх можливість і перевести на якісно інший рівень за рахунок здійснення функції безпеки ринку.

Інституційне регулювання здійснюється державними органами внаслідок реалізації повноважень, наданих законами чи підзаконними актами, або внаслідок делегування повноважень відповідним державним органом [2].

Структурна залежність трьох типів правового регулювання виражається таким чином: національне правове регулювання не повинно суперечити міжнародному; інституційне регулювання не повинно суперечити міжнародному і національному правовому регулюванню.

При розробці законодавства про національну економічну безпеку передбачається, що регулювання має сприяти конкуренції. Забезпечення економічної безпеки держави безпосередньо здійснюється за допомогою механізму її реалізації.

Механізм забезпечення економічної безпеки держави — це система організаційно-економічних та законодавчо-правових заходів, яка впроваджується через діяльність системи органів економічної безпеки держави. Цей механізм складається з таких елементів: розробка порогових значень індикаторів загроз та механізмів їх виявлення, опрацювання; проведення постійної аналітико-моніторингової та розвідувальної діяльності щодо стану економіки та тенденцій у соціально-економічних процесах, нагромадження в них потенціала

лу загроз; діяльність держави щодо виявлення та запобігання внутрішнім і зовнішнім загрозам економічної безпеки держави.

Законодавство про забезпечення економічної безпеки держави базується на Конституції України, до нього входять закони України “Про основи національної безпеки України” [78], “Про Раду національної безпеки і оборони України” [8], “Про державну службу” [9, 225], “Про боротьбу з корупцією” [9, 3], “Про службу в органах місцевого самоврядування” [9, 242], “Про міліцію” тощо [6, 207], Кримінальний і Кримінально-процесуальний [10; 6], Бюджетний та Податковий [11], Цивільний та Цивільно-процесуальний [12; 13], Господарський та Господарсько-процесуальний кодекси України [14], Кодекс України “Про адміністративні правопорушення” [15] та інші закони, міжнародно-правові угоди, учасником яких є Україна, а також нормативно-правові акти, що регулюють діяльність фізичних та юридичних осіб у різних сферах господарської діяльності, укази Президента України “Про заходи щодо підсилення контролю за декларуванням прибутків осіб, уповноважених на виконання функцій держави”, “Про додаткові заходи щодо боротьби з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом” тощо [16, 163].

Є також низка нормативних актів, в яких містяться конкретні механізми реалізації напрямів, передбачених цими законодавчими актами: “Положення про Єдину державну інформаційну систему у сфері попередження і протидії легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом, і фінансування тероризму”; “Вимоги до організації фінансового моніторингу суб’єктами первинного фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії запровадженню в легальний обіг доходів, отриманих злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму”; “Методичні рекомендації з питань розробки банками України програм з метою протидії легалізації (відмивання) грошей, отриманих злочинним шляхом” та ін. [17].

Чимало економічних злочинів в Україні скоюється через недосконалість чинного законодавства, яке регламентує створення (у тому числі державну реєстрацію) суб’єктів господарської діяльності, їх організаційно-структурний та системний устрій, призупинення діяльності, реорганізацію або ліквідацію. Жоден з етапів діяльності цих суб’єктів (від виникнення до ліквідації) не є достатньо регламентованим, має певні недоліки або дефекти правового регулювання, що знаходять відображення в нормативних актах чинно-

го законодавства. Але існують і загальні дефекти правового регулювання, закладені вже на першому етапі — створенні суб’єктів господарської діяльності в момент їх реєстрації [18, 14].

Таким чином, можна зробити висновок, що Україна має позитивні ознаки громадянського суспільства і ринкової економіки, але розбіжності політичного, економічного і правового життя суспільства в поєднанні з невизначеністю його соціальних засад, що зумовлює кризу політичної та економічної систем [19, 67, 68].

Аналіз економічних злочинів в умовах кризи показує, що вони, головним чином, є наслідком політико-владних відносин, розповсюджених на економічний простір, при цьому економічні злочини мають латентний характер і об’єктивно виступають як результат адаптації суб’єктів господарських відносин до реалій України. Трансформація суспільства в Україні змінила ціннісні орієнтири. Домінантою стала субкультура великих потреб [2, 33]. В умовах скорочення валового національного продукту, повної ліквідації “перерозподілу”, державна, господарська й управлінська еліта може вдовольняти свої потреби тільки кримінальним способом.

Спектр законодавчих статей кодексів України має відповідати реаліям і наслідкам економічних злочинів, які в силу своєї системності становлять загрозу державній безпеці. Обґрунтоване судження про можливий стан економічної злочинності, її термін і альтернативи можливо отримати тільки на засадах системного прогнозування, але з урахуванням специфіки економічної злочинності, яка виходить із виняткової складності щодо наявності статистичних даних та відсутності достовірної інформації про об’єкт прогнозування [20, 18, 19].

Перехідне до ринкових відносин законодавство повинно дотримуватися, на думку фахівців із правознавства та юриспруденції [21], таких принципів:

1. Встановлення державного регулювання монопольних галузей економіки, граничних цін і тарифів на життєво важливі товари та послуги.
2. Створення системи гнучкого оподаткування.
3. Стимулювання розвитку підприємництва.
4. Дотримання повної відповідальності суб’єктів підприємництва за борги [22, 75, 76].

Створення правових засад відповідно до Концепції національної безпеки України забезпечує

національну безпеку як організовану сукупність об'єктів: державних органів, громадських організацій, посадових осіб та окремих громадян, об'єднаних цілями та завданнями захисту національних інтересів, що проводять узгоджену діяльність у межах законодавства України. В основі державної політики національної безпеки визначено, що головними її об'єктами є: громадянин (його права і свободи); суспільство (його духовні і матеріальні цінності); держава (її конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність та недоторканність кордонів). Важливим суб'єктом системи забезпечення національної безпеки є воєнна організація держави, до якої входять усі силові структури держави. Структуру державних органів — елементів системи економічної безпеки наведено у таблиці.

Утворення спеціальних державних органів стало реакцією на зміни у підходах до управління господарською діяльністю та боротьби зі злочинністю. Реформування організаційної структури спеціальних державних органів, що проходило й проходить у міжреформений та реформений періоди, вказує на важливість завдань, що потребують вирішення, а також на низьку ефективність наявних організаційно-структурних установ. Держава не завжди встигає своєчасно реагувати на нові економічні відносини прийняттям відповідних законів щодо боротьби зі злочинністю у сфері економіки. Разом з тим, Верховною Радою України на постійній або тимчасовій основі можуть бути створені необхідні на даному етапі

спеціальні органи для забезпечення економічної безпеки.

Державні органи, які є елементами системи економічної безпеки та беруть участь або виконують певні функції у боротьбі з економічною злочинністю, використовують у своїй роботі відповідні законодавчі акти та норми: Конституцію України, закони України “Про інформацію”, “Про Службу безпеки України”, “Про адвокатуру”, “Про боротьбу з корупцією”, “Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів”, “Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні”, “Про державну податкову службу”, “Про державну службу”, “Про державну таємницю”, “Про міліцію”, “Про оперативно-розшукову діяльність”, “Про статус суддів”, “Про судову експертизу”, “Про Комплексну програму профілактики злочинності на 2001–2005 рр.” тощо [6; 9; 17].

Основними завданнями та напрямками діяльності державних органів, які являють собою елементи системи економічної безпеки, є: виявлення, розслідування та нейтралізація правопорушень, притягнення винних до відповідальності; запобігання економічним злочинам; мінімізація та нейтралізація негативних соціальних процесів і явищ, що породжують організовану злочинність та сприяють їй, тощо.

Виконання основних функцій державних органів, що є елементами системи економічної безпеки (підрозділи Головного управління по боротьбі з організованою злочинністю, СБУ та МВС України тощо), дає можливість викрива-

Система державних органів — елементів системи економічної безпеки

Спеціальні державні органи, які здійснюють заходи щодо забезпечення економічної безпеки	Державні органи, які беруть участь або здійснюють відповідні функції забезпечення економічної безпеки
1) спеціальні державні підрозділи Міністерства внутрішніх справ України: • департамент державної служби боротьби з економічною злочинністю; • головне управління по боротьбі з організованою злочинністю	• Рада Національної безпеки і оборони України; • органи внутрішніх справ; • органи Служби безпеки України; • органи прокуратури України; • судові органи України;
2) спеціальні державні підрозділи Служби безпеки України: • управління по контррозвідальному захисту економіки держави; • управління по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю	• органи і установи виконання покарань; • митні органи і підрозділи Прикордонних військ України; • органи Державної податкової адміністрації України; • державні органи контрольно-ревізійної служби, включаючи і відомчі ревізійні підрозділи державних органів виконавчої влади;
3) спеціальні державні підрозділи Державної податкової адміністрації України	• органи, що входять до структури Антимонопольного комітету; • органи Національного банку України, а також інші кредитно-фінансові установи; • органи, що входять до структури Фонду державного майна, Національного депозитарію та Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку; • відповідні органи і установи, що входять до структури міністерств, відомств та деяких центральних та місцевих органів виконавчої влади

ти організовані злочинні угруповання; виявляти факти корупції; організовувати операції, що спрямовуються на боротьбу з діяльністю організованих злочинних угруповань; взаємодіяти з правоохоронними органами іноземних держав у протидії міжнародним організованим злочинним угрупованням; визначати напрями стратегічної та тактичної діяльності спецпідрозділів; аналізувати оперативну обстановку тощо.

Важливим заходом у розробці державної стратегії із запобігання економічній злочинності, за відсутності у системі законів Закону про профілактику злочинів у сфері економіки, став Указ Президента України “Про Комплексну програму профілактики злочинності на 2001–2005 рр.”, що був розроблений з метою подальшого зміцнення законності та правопорядку в державі та у зв’язку з погіршенням криміногенної ситуації в економічній сфері. Відповідальними за виконання заходів Комплексної програми профілактики злочинності на 2001–2005 рр. [23] були призначені міністерства, центральні та місцеві органи державної влади. У 2006 р. Колегія Рахункової палати перевірила виконання передбачених заходів і за результатами аудиту ефективності виконання Комплексної програми профілактики злочинності на 2001–2005 рр. дійшла висновку, що діяльність відповідних органів щодо виконання заходів зазначеної програми була неефективною, а робота органів влади спрямовувалася на боротьбу з проявами злочинності, а не з її причинами.

Запроваджена Державним комітетом статистики України методологія збирання та поширення даних статистичних спостережень щодо динаміки і структури злочинності не забезпечує всебічної та об’єктивної оцінки реального її стану. Кількісні показники злочинності наводилися Держкомстатом у статистичному збірнику “Злочинність в Україні” в абсолютних цифрах, не беручи до уваги чисельність населення (без урахування демографічних процесів, що відбувалися в регіонах та державі впродовж п’яти років). Подібна методика істотно впливає на аналіз та оцінку реального стану злочинності в державі.

Важливу роль у практичній реалізації економічної безпеки країн, особливо таких, які перебувають на перехідному етапі свого розвитку, відіграє держава та її органи.

Для формування збалансованої державної політики та ефективного проведення комплексу узгоджених заходів щодо захисту національних інтересів у політичній, економічній, соціальній,

воєнній, екологічній, науково-технологічній, інформаційній та інших сферах створюється система забезпечення національної безпеки України.

Система забезпечення національної безпеки — це організована державою сукупність суб’єктів: державних органів, громадських організацій, посадових осіб та окремих громадян, об’єднаних цілями та завданнями щодо захисту національних інтересів, які проводять узгоджену діяльність у межах законодавства України.

Правоохоронна система достатньо динамічна, як й інші системи, вона постійно розвивається і вдосконалюється, формує нові структурні елементи та ліквідує застарілі, які втратили функціональне значення [24, 68]. Відомо також, що правоохоронні органи спеціально створюються для виконання правоохоронної діяльності та наділені відповідними повноваженнями. Вони є незалежними один від одного й утворюють єдину систему, системоутворюючим фактором якої є пріоритетне завдання, що полягає у забезпеченні законності та правопорядку [21].

Протидія злочинності в сучасних умовах здійснюється шляхом використання превентивного та виховного впливу кримінального законодавства; застосування кримінально-правових засад; спеціального кримінологічного попередження злочинності (профілактичного запобігання реально можливим злочинам і припинення розпочатої діяльності). Цілком зрозуміло, що чим ефективніший рівень діяльності правоохоронних органів, тим більше можливостей для попередження і припинення злочинів та їх розкриття, тим більше у держави можливостей для захисту прав і свобод громадян, відновлення порушених прав.

Аналіз способів реалізації завдань показує, що кожній функції відповідають найбільш доцільні, вироблені досвідом і закріплені у законі засоби і процедури реалізації. Такі засоби і процедури вибирають і застосовують залежно від змісту заходів боротьби з економічною злочинністю тим або іншим правоохоронним органом, або, залежно від функції, переглядають структуру підрозділів. На сьогодні вже проведено окремі організаційні заходи для розукрупнення правоохоронних відомств із питань забезпечення громадського порядку (МВС) і безпеки (СБУ). Ці заходи мають на меті зосередження зусиль на боротьбі зі злочинністю, у тому числі економічною, а місця позбавлення волі й виконання покарань із МВС передані у підпорядкування Міністерства юстиції України, де створено Департамент з виконання покарань. Функції з виконання судових рішень

також покладені на систему Міністерства юстиції України.

Незважаючи на деякі спроби щодо вдосконалення діяльності органів з протидії злочинності, їх організаційна структура все ще залишається громіздкою. Тому невідкладним завданням стає вдосконалення системи управління національною економічною безпекою у визначених державою стратегічних напрямках, а саме: гармонізації законодавства з питань національної безпеки з відповідним європейським законодавством; розвитку правових засад управління національною безпекою через розробку відповідних законів, концепцій та програм; розробці та прийнятті нових законів, насамперед “Про профілактику злочинності”; посиленні прогностичної функції системи управління національною економічною безпекою; забезпеченні упереджувального отримання інформації для своєчасного виявлення існуючих і нових типів внутрішніх та зовнішніх загроз і розробці дієвих заходів щодо їх запобігання та нейтралізації [25].

На етапі реформування системи національної безпеки вище керівництво органів сектору безпеки та Президент України ставлять за мету створення в державі такої системи забезпечення безпеки України, що має функціонувати на засадах верховенства права відповідно до європейських стандартів, тобто:

- гуманізація кримінального законодавства шляхом декриміналізації деяких кримінально-карних діянь;
- реформування процедури проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень;
- забезпечення справедливого проведення кримінального судочинства [26, 200].

Це потребує проведення інституційних змін правоохоронних органів, прийняття нових та внесення змін до чинних законів, адекватного розподілу повноважень між гілками державної влади тощо.

Таким чином, перспективним напрямом удосконалення структури державних органів — елементів системи забезпечення економічної безпеки — має стати оптимізація структурних утворень, яка дасть змогу створити умови для їх взаємодії на регіональному рівні, ліквідації функціонального дублювання, більш чіткого розмежування компетенції та відповідальності між правоохоронними органами й органами виконавчої влади, поліпшення координації їх діяльності. На перший план виходить не протидія та боротьба

з економічною злочинністю, а запобігання злочинним проявам — упереджувальний (стратегічний за своїм змістом) вплив на правопорушення. Наявні проблеми в діяльності розвідувальних органів (підрозділів), аналітичних служб, експертних установ потребують визначення механізмів центрального керівництва та координації їх діяльності, розробки пріоритетних завдань, узгодження стратегічних і тактичних напрямів їхньої діяльності, вдосконалення інформаційно-аналітичної діяльності, а також упровадження в практику роботи правозахисних і правозастосовних органів превентивного реагування на прояви економічної злочинності потребує вдосконалення якісних і кількісних методів діагностики, узгодженості дій усіх суб'єктів забезпечення національної економічної безпеки та розвитку політики ресурсного забезпечення.

Література

1. Брайнин Л. М. Информационное обеспечение предупреждения правонарушений во внешнеэкономической деятельности // Хозяйственно-правовые средства предотвращения экономических преступлений. — Донецк: ИЭПИ НАН Украины, 1996. — С. 53–57.
2. Передборський В. А. Економічна безпека держави: Моногр. — К.: Кондор, 2005. — 391 с.
3. Давыденко В. В. Криминогенные аспекты процесса приватизации // Хозяйственно-правовые средства предотвращения экономических преступлений. — Донецк: ИЭПИ НАН Украины, 1996. — С. 32–35.
4. Коваленко Е. Г. Государственное и муниципальное управление: итоговая государственная аттестация студентов: Учеб. пособие / Под ред. Е. Г. Коваленко. — М.: ИНФРА-М, 2006. — 409 с.
5. Білоус В. Т. Науково-методологічне обґрунтування доцільності запровадження координації управління правоохоронними органами по боротьбі з економічною злочинністю при розробці заходів щодо їх модернізації // Наук. вісн. Академії ДПС України. — 2002. — № 4. — С. 58–65.
6. Уголовный кодекс Украины. — Х.: ООО “Одиссей”, 2001. — 256 с.
7. Єфремов С. Поняття організованої злочинності // Право України. — 2002. — № 9. — С. 89–91.
8. Закон України “Про Раду національної безпеки і оборони України” від 05.03.1998 р. № 198 // ВВР України. — 1998. — № 35. — Ст. 237.
9. Мельник М. І., Редька А. І., Хавронюк М. І. Науково-практичний коментар Закону України “Про боротьбу з корупцією” / За ред. М. І. Мельника. — К.: Атіка, 2004. — 320 с.
10. Кримінально-процесуальний кодекс України. — К.: Вид-во Паливода А. В., 2006. — 200 с.
11. Податковий кодекс України [Проект] // Економіка підприємства. — 2000. — № 7. — С. 5–39.

12. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. № 1618 // ВВР України. — 2004. — № 40–42. — Ст. 492.
13. Чуб В. І., Судаков О. Є. Економічні злочини в Україні і їх головні детермінанти // Хозяйственно-правовые средства предотвращения экономических преступлений. — Донецк: ИЭПИ НАН Украины, 1996. — С. 18–19.
14. Господарський процесуальний кодекс України. За станом на 25 січня 2007 р. / ВВР України. — Офіц. вид. — К.: Парламент. вид-во, 2007. — 72 с.
15. Кодекс України про адміністративні правопорушення. — К.: Атіка, 2002. — 192 с.
16. Указ Президента України “Про заходи щодо посилення контролю за декларуванням доходів особами, уповноваженими на виконання функцій держави” від 04.02.2003 р. № 73/2003 // Офіц. вісн. України. — 2003. — № 6. — Ст. 224.
17. Законодавство про боротьбу з корупцією. — Х.: ТОВ “Одісей”, 2005. — 308 с.
18. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // ВВР України. — 2003. — № 40–44. — Ст. 356.
19. Теневая экономика и организованная преступность: Материалы науч.-практ. конф. (9–10 июня 1998 г.). — М., 1998. — 391 с.
20. Шевчук В. О. Передумови та загрози “перегріву” ринку нерухомості та механізми його регулювання // Стратегічні пріоритети. — 2006. — № 1. — С. 118–127.
21. Спиноза Б. Избранные произведения: В 2 т. — М.: Госполитиздат, 1957. — Т. 2. — 727 с.
22. Поляков Б. М. Кодификация законодательства Украины как средство укрепления экономического правопорядка // Хозяйственно-правовые средства предотвращения экономических преступлений. — Донецк: ИЭПИ НАН Украины, 1996. — С. 65–66.
23. Комплексна Програма профілактики правопорушень на 2007–2009 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.2006 р. № 1767 // Офіц. вісн. України. — 2006. — № 51. — Ст. 3418.
24. Національна безпека України 1994–1996 рр.: Наук. доповідь Нац. ін-ту стратегіч. досліджень. — К.: НІСД, 1997. — 197 с.
25. Про проект Закону України про профілактику злочинності: Постанова Верховної Ради України від 31.01.1996 р. № 16/96 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // www.pau.kiev.ua
26. Горбулін В. В. Співробітництво Україна — НАТО у сфері імплементації реформування сектору безпеки і оборони: досягнутий прогрес та пріоритети на майбутнє // Стратегічна панорама. — 2006. — № 3. — С. 199–204.

Ефективна робота держави у сфері економічної безпеки має науково-теоретичну основу. Важливе завдання перехідного періоду української економіки — забезпечення реформи економічної безпеки на основі адекватної правової бази.

Эффективная работа государства в области экономической безопасности имеет научно-теоретическую основу. Важная задача переходного периода украинской экономики — обеспечение реформы экономической безопасности на основе адекватной правовой базы.

Effective work of the state in the field of economic safety has a scientific-theoretical basis. The important problem of a transition period of the Ukrainian economy is a maintenance of reform of economic safety on the basis of adequate legal base.

Надійшла 5 травня 2010 р.